

ימי הסליחות

Reviewed by Rav Moshe Heinemann שליט"א

Written by Shalom Aryeh Greenfield

עניני אלול:

We are starting from ראש חדש אלול that when writing letters to our friends we mention that they should be זוכה in the דין¹, for instance writing כתיבה וחתימה טובה. If one sends his friend an email during אלול, he should also wish his friend to be זוכה בדין².

סליחות:

- **Date of סליחות:** מוצאי שבת³ or (Sunday morning) prior to ראש השנה. There is always a minimum of four days on which סליחות are said⁴. If ראש השנה begins on a Thursday or שבת, then we start on the מוצאי שבת immediately before ראש השנה. If ראש השנה begins on a Monday or Tuesday, we start on the מוצאי שבת a week earlier⁵.
- **Time of סליחות:** The preferred time for סליחות is in the last אשמורה⁶ of the night before עלות השחר. One may not say סליחות earlier than חצות הלילה⁷. Some say, if the only מנין in town has סליחות before חצות הלילה one may join although the סליחות don't accomplish as much when said at that time⁸. On מוצאי שבת it is even more important not to say סליחות before חצות הלילה⁹. One may also say סליחות in the morning after עלות השחר.
- **ברכות before סליחות:** If one wakes up to say סליחות (as opposed to staying up and saying after חצות הלילה before he goes to sleep), he should say ברכת התורה¹⁰ and preferably other ברכות השחר¹¹. One may say all the ברכות השחר¹² even before עלות השחר¹³ (sunrise) as long as it is after עלות השחר.

¹ מטה אפרים תקפ"א סעיף ט'

² כך שמעתי ממו"ר הרב משה היינעמאן שליט"א

³ מטה אפרים סי' תרפ"ה סעיף י"א

⁴ מ"ב סי' תקפ"א ס"ק ו'

⁵ רמ"א סי' תקפ"א סעיף א'

The night is broken into three משמרות as discussed on ברכות ג'. The מטה אפרים סי' תקפ"א סעיף י"א says that this is the preferred time for סליחות. The אלף המגן שם ס"ק כ"ד בשם הלבוש says that the last third of the night is a special time for

to be answered.⁶

⁷ מ"ב סי' תקס"ה ס"ק י"ג

⁸ אגרות משה או"ח חלק ב' סי' ק"ה אבל המ"ב בסי' תקס"ה ס"ק י"ג כתב "אין לומר קודם חצות לילה שום סליחות ולא י"ג מדות בשום פנים לעולם חוץ מביום כיפורים". ופי' מו"ר הרב משה היינעמאן שליט"א שלשון בשום פנים משמע אפילו אין מנין אחר בעיר.

⁹ שערי תשובה סי' תקפ"א ס"ק א'

¹⁰ מ"ב סי' מ"ו ס"ק כ"ז

¹¹ מטה אפרים תקפ"א סעיף י"ב

¹² This does not include the ברכה on ציצית

¹³ צריך להמתין עד אחר עלה"ש לומר על נטילת ידים כדאיתא במ"ב סי' ד' ס"ק ל"ג וגם מלומר אשר נתן לשכוי כדאיתא במ"ב סי' מ"ז ס"ק ל' - ל"א ויש לסדר כל הברכות יחד כדאיתא ב מ"ב סי' ו' ס"ק ט

- **סליחות when not davening in Shul:**

It is better for a מנין to daven in a Shul¹⁴. Nonetheless, a מנין may say all parts of סליחות even if they are not davening in Shul. They may say the parts for which we open the ספר תורה ארון קודש even though they have no ספר תורה.

- **One who is saying סליחות without a מנין:**

It is better for a person to daven with a מנין¹⁵. Nonetheless, one says סליחות even if he cannot daven with a מנין¹⁶. However, there are certain parts which are different.

- **י"ג מידות:** One who says סליחות without a מנין skips the י"ג מידות¹⁷. He skips from the words קַל מְלָךְ יוֹשֵׁב or קַל אֶרְךְ-אַפְּיָם¹⁸ until לְכָל קְרֵאִיךְ¹⁹. He also skips any סליחה which includes the י"ג מידות²⁰.
- **Aramaic parts:** One does not say the paragraphs which are in Aramaic such as²¹ רַחֲמֵנָא דְעָנְי or מַחֵי וּמַסֵּי.
- **שמע קולנו:** One says שמע קולנו even without a מנין.
- **סליחות said responsively:** Towards the end of each day's סליחות there is a סליחה which the חזן says and the ציבור repeats (or the ציבור says and the חזן repeats). One who is davening by himself should say it like a regular סליחה.
 - **סלח לנו:** In Shul, after the first time saying the י"ג מידות, the חזן says סלח לנו and the ציבור responds ויאמר ה' סלחתי כו'. If one is davening without a מנין he says all those פסוקים himself²².
- **If a group of people did not have ten people until the middle of סליחות:**
 - **קדיש:** There is a קדיש generally said after אשרי at the beginning of סליחות. This is said at the end of whatever paragraph they are up to when a מנין arrives²³.
 - **י"ג מידות:** Until ten people arrive they do not say any parts that one davening by himself does not say. If by the time that ten people arrive they have already past all the times that we say י"ג מידות, they say קַל מְלָךְ יוֹשֵׁב upon the arrival of the tenth man.
- **If a מנין starts the י"ג מידות while one is still in middle of a סליחה,** he stops the סליחה he is in middle of to join the מנין for the י"ג מידות.

¹⁴ מ"ב סי' צ' ס"ק כ"ז וס"ק נ"ה

¹⁵ שו"ע או"ח סי' צ' סעיף ט'

¹⁶ מ"ב סי' תקס"ה ס"ק י"ג

¹⁷ כך שמעתי ממו"ר הרב משה היינעמאן שליט"א וביאר שאע"ג שכתב הרמ"א והמ"ב שם ס"ק י"ב שיכול לאמר בניגון וטעמים אין זה אלא כקורא בתורה ואין לו מעלה מלימוד כל מה שרוצה. וכענין הזה מצינו בראב"ה סי' ב' שהביא שיש קורין ברייתות שיש בהם יהא שמיא רבא וכן ברכו וכן קדושה כשמתפללים ביחידות. והוכיח ממסכת סופרים שאין ענין לאמרם.

¹⁸ קַל מְלָךְ יוֹשֵׁב After the other סליחות we say קַל אֶרְךְ-אַפְּיָם. After the first סליחה we say

¹⁹ כך שמעתי ממו"ר הרב משה היינעמאן שליט"א

²⁰ מ"ב סי' תקפ"א ס"ק ד'

²¹ מ"ב סי' תקפ"א ס"ק ד'

²² כך שמעתי ממו"ר הרב משה היינעמאן שליט"א

²³ מ"ב סי' תקפ"א ס"ק ד'

- **וידוי:** During the *עשרת ימי תשובה* one says *וידוי* at the end of *סליחות*. *וידוי* begins with the words *אָבָל אֲנַחְנוּ וְאַבּוֹתֵינוּ חָטְאוּ*.
 - **Talking during וידוי:** One may not talk during any part of the *וידוי*. However, he answers *קדיש* and *קדושה* even if he is in middle of saying *בְּגִדְנוּ אֲשַׁמְנוּ*.²⁴
 - **Standing for וידוי:** One must stand²⁵, for the entire *וידוי*. He may not lean on anything hard enough that he will fall if it is taken away²⁶.
 - The *מנהג* is to stand for the entire *סליחות*. At the very least one should stand for *וידוי*, the *מידות* and when the *ארון קודש* is open²⁷.
 - **Leaning for וידוי:** One should bend forward in a bow, for the entire *וידוי*.²⁸ He remains bent over until after he says the words *תִּתְעַנֶּנּוּ*. For the paragraphs of *סְרִנּוּ* *מִמְצֻתֶיךָ* and *הִרְשַׁעְנוּ וְפָשַׁעְנוּ* one does not need to lean.
 - **“Klapping” during וידוי:** We are *נוהג* to tap our chest near the heart with our right fist every time that we say an *עבירה* during *וידוי*.²⁹ This applies when saying each word of *בְּגִדְנוּ אֲשַׁמְנוּ*.

*May we all be זוכה to a
כתיבה וחתימה טובה*

²⁴ מייב סי תריז סייק ייא

²⁵ רמ"א או"ח סי תריז סעיף ג'

²⁶ מייב סי תריז סייק י'

²⁷ מטה אפרים סי תקפ"א סעיף י"ח, וקיצור שולחן ערוך סי קכ"ח סעיף ה'

²⁸ מייב סי תריז סייק י'

²⁹ מייב סי תריז סייק ייא